

ajdovščina, 10. novembra 1969

Smo se dogovorili?

V zadnjih tednih smo lahko na resnih in neresnih, »uradnih« in »neuradnih« mestih slišati veliko ugotavljanj, kako da v podjetju ni pravega reda in discipline, odgovornosti, kako se ne vidi nikakšne perspektive za podjetje, kar da povzroča malodušje in brezbriznost, kako se posamezniki v vodstvu podjetja med seboj razhajajo ipd.

Je že tako, da smo, ko nam kaj ne kaže najbolj rožnato, bolj občutljivi za vsako napako, vsak spodrsrljaj, da tanjše prisluhnemo, če kje kaj zaškripa — in žal, da v takšnih okoliščinah še raje spustimo »kako močno« v svet, tako, ki »narod« razmiga.

Takšno stanje pa zahteva tudi tanjši posluš za odkrivanje vzrokov vseh pojavov, ki zavirajo naše delo in ustvarjajo nezadovoljstvo med ljudmi. Poskušali smo jih najti, te vzroke, v ločenih razgovorih med delavci, ki sestavljajo ožje in širše vodstvo podjetja, na sejah organov upravljanja, na letni konferenci organizacije zveze komunistov v podjetju in končno v odkritem razgovoru na seji razširjenega kolegija.

In kaj smo ugotovili? Ničesar »velikega«, odločilno slabega, a veliko drobnih napak, ki s svojo pogostnostjo prodirajo v nas in obvladujejo naše delo. In tako postajajo velike. Tako velike, da se ne znamo več pogovoriti kot normalni sodelavci, da bi rešili to ali ono proizvodno ali poslovno vprašanje, da nimamo več zaupanja drug v drugega, da bo naš predlog padel na plodna tla. Tako začnemo delati od danes do jutri pod firmo »bo že kako«. Tu je začetek malodušja, brezbriznosti in tudi strupene zlobe, ki se kot plevel po ugodnem dežju razraste med nami.

Ne ugotavljajmo krivcev, ni čas za to, smo dejali. Čas je kvečjemu za ugotavljanje vzrokov za naše slabosti in predvsem — za možato besedo, da bomo od danes odkrito in brez odlašanja skušali rešiti vsako vprašanje, ki se bo pojavilo v našem delu, ne pa se ob njem grupirali in delali na tem, »kdo bo koga«.

Tako smo se dogovorili in si rekli, da bomo držali besedo. Vem, dogovorili smo se v preveč ozkem krogu, da bi s tem mogli uničiti vse kali plevela. Riba vendarle ne smrdi samo pri glavi! Treba bo še več takih razgovorov in dogovorov »navzdol« do slehernega delavca, Morda potem ne bo več govorilo o 80 % osebnih dohodkih, o prevzemu tovarne po Italijanih, o direktorjevem odhodu iz podjetja itd., ki so prva bolj kot druga iz trte zvite, a od časa do časa kot epidemija izbuhnejo na dan in nas vznemirjajo, nam jemljejo voljo in zaupanje vase, tako tudi zdaj, v času, ko nam je vse to bolj kot kdajkoli potrebno, da uresničimo načrte, ki smo si jih postavili za bližnjo prihodnost in ki vendar nekaj obetajo.

GS

IZ VSEBINE:

- Str. 2 Odsotnosti z dela zaradi nege
- Str. 4 Zamenjajte izmeno z jublanti
- Str. 5 Jesensko-zimska moda
- Str. 6 Imeli smo jih...

Končno smo tudi pri nas uvedli tople malce. Žal pa zanimanje zanje še zdaleč ni tako, kot smo pričakovali glede na nenehne zahteve

Devetmesečni obračun — obračun uspeha ali?

UVODNE MISLI

Devetmesečno obdobje je sorazmerno dovolj dolga doba v poslovanju, da lahko na osnovi analize rezultatov v tem obdobju, poznavanja pogojev gospodarjenja in tendenc tržnih gibanj precej zanesljivo ocenimo, kakšne rezultate gospodarjenja bo podjetje doseglo v letošnjem poslovnem letu.

Analiza poslovanja v preteklem obdobju pa ni namenjena le ugotovitvi doseženih rezultatov in oceni za naslednje obračunsko obdobje, temveč mora odgovoriti na vrsto vprašanj, ki zadevajo na učinkovitost ali neučinkovitost poslovanja, odkrivanje probleme, nakazati pot za njihovo rešitev ter nuditi podatke za neposredno ukrepanje v cilju izboljšanja poslovnih rezultatov.

Razumljivo je, da terja taka analiza mnogo poglobljenega dela, izračunov, primerjav, razprednic in podobno, kar vse presega okvir tega sestavka. V tem sestavku želimo namreč brez števil, odstotkov in natrpavanja drugih podatkov le na kratko seznaniti člane kolektiva o doseženih rezultatih, o našem sedanjem položaju in o tem, kaj lahko pričakujemo v bodočnosti.

Ne domišljamo si, da lahko v nekaj stolpcih poljubnega članka obrazložimo vse vzroke in posledice, ki so v preteklem obdobju vplivali na obseg poslovnih rezultatov in na sedanji položaj podjetja ter da nakažemo vse probleme, možne in način za njihovo rešitev. Nasprotno, menimo da bo naš namen dosežen, če bomo uspeli na razumljiv način pojasniti dejansko stanje in resnost položaja in če bomo s tem pripomogli do spoznanja, da je kljub neugodnim pogojem gospodarjenja ključ do boljših poslovnih rezultatov v rokah kolektiva.

Če hočemo odgovoriti na vprašanje, zastavljeno v naslovu, moramo poseči nekoliko nazaj in izhajati iz nekaterih podatkov, karakterističnih za naše podjetje ob prehodu na tekoče poslovno leto.

Neugoden razvoj podjetja v tehnično-tehnološkem smislu od njegove ustanovitve do leta 1967, vpliv financiranja razvoja s tujimi (kreditnimi) sredstvi in, ne nazadnje, splošne razmere v tekstilni industriji v zadnjih nekaj letih, so privedle podjetje ob koncu preteklega leta v izredno kritičen položaj. Ob neporavnanih obveznostih za odplačilo kreditov, visokih obveznosti do dobaviteljev, visokih zalogah gotovih izdelkov, potrebnih znižanja cen, ob pomanjkanju denarnih sredstev za obratovanje, visokih terjatev do kupcev, ob slabi kadrovske zasedbi in nejasnem položaju na trgu, je podjetje zaključilo poslovno leto brez sredstev za sklade in pri tem komaj pokrilo nizke povprečne osebne dohodke, ki so znašali le 643 din.

Nakazani položaj podjetja ob koncu preteklega leta je zahteval, da se z gospodarskim načrtom za leto 1969 zagotovijo tak obseg in sestav proizvodnje, ki bi objektivno in realno zagotavljala prebroditev glavnih težav. Med tem so zlasti zagotovitev sredstev za 10 % povečanje osebnih dohodkov, za zaostala odplačila kreditov iz leta 1968 in za obveze odplačevanja kreditov v letu 1969.

Samo zagotovitev teh sredstev, ki naj bi jih podjetje po planu ustvarilo skozi proizvodnjo in realizacijo, deloma v obliki povečanega dohodka, deloma v obliki povečanja odpisa osnovnih sredstev (amortizacije) pomeni 200 milj. S din ugodnejši rezultat kot v letu 1968. Poleg tega pa je po planu predvideno še 36 milj. S din sredstev za sklade.

KAJ SMO DOSEGLI?

Na tej osnovi moramo torej realno oceniti, kako je podjetje v pretekli obračunski dobi uspelo uresničiti predvidevanja iz gospodarskega načrta.

Dosežena proizvodnja se po količinskem obsegu giblje na ravni letnega plana za preteklo obdobje in je za približno 12 % večja kot v enakem času preteklega leta. Na ugodno doseganje (Nadaljevanje na 3. strani)

SKLEPI ORGANOV UPRAVLJANJA

Od 31. julija do 20. oktobra je imel delavski svet 2 seji, na katerih je obravnaval 13 točk dnevnega reda in sprejel 12 sklepov.

Tudi upravni odbor je imel v tem času le 2 seji s tremi točkami dnevnega reda, sprejel pa je 3 sklepe.

DELAJSKI SVET

7. seja dne 31. 7. 1969

Zaradi nestabilnosti na trgu in s tem tudi v proizvodnji podjetja je bil šele na tej seji sprejet predlog gospodarskega načrta za tekoče leto. Od prvotnega predloga je bil načrt ponovno temeljito predelan, tudi na podlagi izkušenj v prvih mesecih letošnjega leta, in v novi varianti sestavljen na bolj realnih možnostih poslovanja v letu 1969.

Odobren je bil periodični obračun za prvo polletje 1969. O rezultatih poslovanja podjetja po tem obračunu, kakor tudi že o rezultatih poslovanja v 9 mesecih tekočega leta, pišemo obširneje v posebnem sestavku.

Delavski svet je sprejel predlog o prodaji osebne avtomobila Mercedes, ki je bil medtem tudi prodan.

V zvezi s sklenitvijo pogodbe o desetletnem najemu razstavnega prostora na zagrebškem velesejmu je bil delavskemu svetu dan predlog, da se postavi nova stalna stojnica (stant) na zagrebškem paviljonu, ki je ne bi stalno prevažali s sejma na sejem. Stalna montaža in demontaža je draga in se v primerjavi s predračunsko ceno nove stojnice (35.000 ND) tudi ne izplača. Zato je delavski svet navedeni predlog sprejel in smo že na letošnjem sejmu nastopili z novo stojnico.

Glede na stalno pomanjkanje sredstev socialnega zavarovanja za zobozdravstvene storitve, zaradi katerih je zdravstveni dom prisiljen od časa do časa odklanjati storitve pacientom, je delavski svet odobril dodatna sredstva za zobozdravstvene storitve članom kolektiva v znesku 6.000 N din. Način uporabe teh sredstev bo določen s pogodbo med podjetjem in zdravstvenim domom.

8. seja dne 2. 10. 1969

Na tej seji je bila dana članom delavskega sveta obširnejša informacija o sedanjem stanju in poslovanju podjetja ter o načrtih in možnostih za prihodnje leto. Tudi nekoliko podatkov iz teh informacij boste našli v posebnem članku, v katerem pišemo o poslovanju podjetja v prvih 9 mesecih tega leta.

Določene so bile nove višine štipendij dijakom in študentom in s tem vsaj delno usklajene s štipendijami drugih delovnih organizacij v Ajdovščini, potem ko so zelo narasli stroški šolanja in bivanja v domovih, podjetje pa že 3 leta in pol ni spremenilo višin štipendij.

Zaradi velikega nihanja količinske prodaje naših artiklov, ki ni odvisna samo od dela trgovskih predstavnikov, je bil način nagrajevanja le-teh spremenjen tako, da se fiksni del osebnih dohodkov poveča od 120 na 150 tisoč S dinarjev, da pa se gibljivi del od prodanih količin po znižanih cenah zmanjša za toliko odstotkov, za kolikor bo tako blago prodano pod prodajno ceno. Zaslužek trgovskih predstavnikov nad fiksnim delom je nam-

reč odvisen od količine prodanega blaga.

Zaradi nedoslednega izvajanja določil o redu in disciplini je bil delavskemu svetu dan predlog, da sprejme poseben sklep o tem, da se določila statuta in drugih splošnih aktov od te seje dalje dosledneje izvajajo. Na predlog predsednika DS pa o tem ni bil sprejet sklep, ker se je delavski svet strinjal s predsednikovim mnenjem, da ni potreben poseben sklep, ampak dovolj sprejeto stališče delavskega sveta, da naj se to takoj začne resneje izvajati, saj so splošni akti že sprejeti in najpomembnejši sklepi organov upravljanja.

Za popestritev proizvodnje je bila odobrena nabava naprave za premazovanje tkanin in enobarvni tisk, ki bo izpopolnila proizvodnjo umetnega usnja in pocenila proizvodnjo enobarvnega tiska.

Na vlogo skupščine naše občine je delavski svet odobril prispevek 500 N din kot pomoč pri kritju stroškov letovanja zdravstveno in socialno ogroženih otrok v letu 1969, med katerimi je bilo tudi 9 otrok naših delavcev.

V akcijski odbor za izgradnjo te-
lovadnice v Ajdovščini je bil kot predstavnik Tekstine imenovan tovariš Savo Slokar, pomočnik vodje finančnega sektorja.

UPRAVNI ODBOR

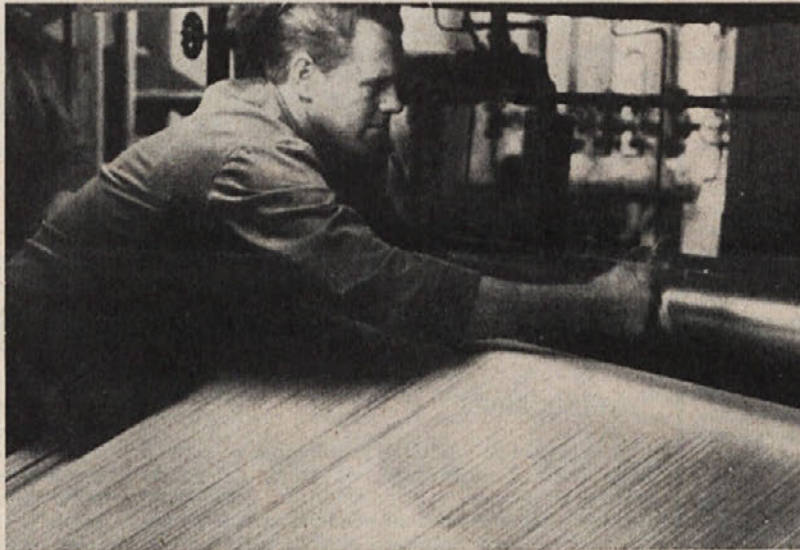
20. seja dne 16. 7. 1969.

Upravni odbor je na tej seji sklenil, da se razpored prostih dni po delu v 42-urnem delovnem tednu spremeni tako, da je bil 21. julij prost dan namesto proste sobote 26. julija.

21. seja dne 16. 7. 1969

Na tej seji je upravni odbor odobril dve službeni potovanji v tu-
jino, in sicer prvo potovanje v Italijo vodi tehničnega sektorja, vodji EE tkalnica, vodji proizvodnje in tehnologu v tkalnici, zaradi ogleda in proučitve delovanja tkalskih strojev. Drugo potovanje pa v Svi-
co mojstru mikalnikov zaradi prou-
čitve del, potrebnih pri rekonstruk-
ciji in nadaljnjem vzdrževanju mi-
kalnikov.

G. S.

Tudi škrobilec mora biti spreten

Odsotnosti z dela zaradi nege

Odslej z malo več odgovornosti in tudi kontrole

Izostanki delavcev, zlasti delavk, z dela zaradi nege obolelega družinskega člana pomenijo v našem podjetju enega izmed glavnih vzrokov odsotnosti z dela. Poleg upravičenih izostankov zaradi nege, ko delavec izpolnjuje vse pogoje za odobritev take odsotnosti z dela, pa je veliko primerov, ko mnogi delavci izkoriščajo opuščeno kontrolo podjetja glede izpolnjevanja pogojev za odobritev take zadržanosti z dela.

Pravilnik podjetja o nadomestilu za prvih 30 dni bolezenskega dopusta, ki velja že več kot dve leti in pol, določa glede zadržanosti z dela zaradi negovanja obolelega družinskega člana naslednje:

Do zadržanosti od dela zaradi negovanja obolelega družinskega člana ima delavec pravico, če mu oboli zakonec ali otrok pod 15. letom starosti in ob porodu svoje žene,

pod pogojem, da med člani, s katerimi živi v skupnem gospodinjstvu, ni nobenega zdravega člana v starosti od 15. do 65. leta, ki ni redno zaposlen.

Delavec, ki uveljavlja pravico do zadržanosti od dela zaradi negovanja obolelega družinskega člana, mora prej podpisati izjavo, da nima nikogar, ki bi v smislu prejšnjega odstavka lahko negoval obolelega družinskega člana.

Delavec, za katerega se ugotovi, da je dal neresnično izjavo, na podlagi katere mu je bilo neupravičeno priznано nadomestilo, mora le-tega vrniti, za neresnično izjavo pa je odgovoren zaradi kršitve delovnih dolžnosti po pravilniku o delovnih razmerjih.

Zadržanost od dela zaradi negovanja obolelega družinskega člana odobri zdravnik obratne ambulante

na podlagi potrdila oziroma mnenja zdravnika, ki zdravi obolelega družinskega člana najpozneje v dveh dneh od nastopa okoliščine, ki daje pravico do zadržanosti. Za čas take zadržanosti od dela, ki jo ni odobril zdravnik obratne ambulante, se nadomestilo ne prizna.

Odkar se od lanskega leta, ne podpisujejo več izjave v smislu pravilnika, je izkoriščanja še več. Zato je delavski svet, ko je obravnaval analizo odsotnosti z dela, med drugim sklenil, da se ponovno pred odobritvijo odsotnosti zaradi negovanja da delavcu v podpis izjava o izpolnjevanju pogojev. Resničnost izjave bo preverjala kadrovska služba in v primeru neresničnih podatkov dosledno ukrepala v smislu pravilnika.

O tem smo že pisali v našem listu, a ker nismo ukrepali, pisanje ni zaleglo. Se so se našli posamezniki, ki so na račun našega skupnega denarja ob zdravih družinskih članih uživali nezasluzen počitek. Ne pozabimo, da se nadomestilo tudi za tako odsotnost v trajanju do 30 dni plača iz sredstev podjetja. Zato bomo v prihodnje še toliko bolj poskrbeli, da ga bodo dobili le tisti, katerim po sklepu delavskega sveta zares pripada!

GS

Delavski svet o redu in disciplini

Na svoji zadnji seji je tudi delavski svet razpravljal o neredko obravnavani temi: nezadovoljivem izpolnjevanju določil statuta, pravilnika o delovnih razmerjih in drugih splošnih aktov podjetja glede reda in discipline ter odgovornosti za povzročeno materialno škodo.

Kar zadovoljiva praksa glede ukrepanja v primerih kršenja delovnih dolžnosti in povzročitvene materialne škode se je začela krhati ob nekaj primerih, ko odgovorni vodje ali organi sploh niso ukrepali ali pa so ukrepali preblago. Komisija za varstvo delovnih dolžnosti se n. pr. ni strinjala z nekaterimi odločitvami delavskega sveta glede njenih predlogov. To se je poznalo na resnosti njenega dela in nekateri člani so omenjali celo odstop. Stanje glede reda in discipline se je iz dneva v dan slabšalo: ker nismo ukrepali v prvem primeru, nismo še v naslednjem itd.

Člani delavskega sveta so se po daljši razpravi postavili na enotno stališče, da je treba komisiji za varstvo delovnih dolžnosti dati podporo za njeno dosedanje delo in delo za naprej. Hkrati je pozval vse organe in posameznike v podjetju, ki so zadolženi, da ukrepajo v primeru nastalih kršitev reda in delovne discipline ter povzročitvene materialne škode, da takoj začno resneje in dosledneje izvajati določila splošnih aktov podjetja in odločitve organov upravljanja ali nadrejenih posameznikov. Ko je pozneje upravni odbor obravnaval vprašanje neizterjanih odškodnin za škodo, ki so jo povzročili delavci s samovoljnim prenehanjem dela, je bil mnenja, da se v roku 15 dni ugotovi možnost za izterjanje odškodnin tudi za nazaj, t. j. za tiste delavce, ki niso poravnali odškodnine, določene z odločbo.

GS

Devetmesečni obračun — obračun uspeha ali?

(Nadaljevanje s 1. strani)

je v največji meri vplivalo podaljšanje delovnega časa v začetku leta, saj je tak obseg proizvodnje dosežen s 6 % manjšim številom zaposlenih, vendar s istim številom ur, kot jih predvideva plan.

Povsem drugačno sliko dobimo, če ocenjujemo doseženo proizvodnjo po vrednosti. Ta je za 9 % nižja od plana za preteklo obdobje, vendar pa za 14 % večja od vrednosti proizvodnje v enakem času preteklega leta. Primerjava teh odstotkov nam pove, da je podjetje sicer doseglo sorazmerno velik napredek od preteklega leta, da pa niso uresničena predvidevanja iz gospodarskega načrta. Napredek od preteklega leta predstavlja določen uspeh, zlasti ker odpade pretežni del povečanja na oplemenitilnico, nedoseganje plana pa pomeni, da je podjetje v povprečju proizvajalo slabše in cenejše artikle, kot so s planom predvideni.

Ni naš namen, da bi na tem mestu iskali grešnega kozla, niti ugotavljali, v kolikšni meri so na vrsto proizvodnje in izbor artiklov vplivale tržne razmere, pač pa moramo postaviti vprašanje: »Ali smo storili dovolj (vsi, do slehernega člana kolektiva), da bi bila naša proizvodnja kvalitetnejša, cenejša, prodajna in ali smo storili dovolj za razvoj novih proizvodov, za njihovo osvajanje ali za njihovo hitrejšo osvajanje?« Podatki iz dosežene vrste in vrednosti proizvodnje govorijo obratno! Proizvodnja v sedanjem obsegu in izbiri nam ne ustreza, je predraga, s prevelikim odstotkom škarta, in povzročena na trgu težave. Te karakteristike naše proizvodnje govore v prid ugotovitvi, da smo premalo storili za razvoj proizvodov. Tej trditvi v prid govori tudi dejstvo, da smo se za reševanje problema zasedenosti proizvodnih zmogljivosti in zaposlenosti vse preveč zatekali k izdelavi manj zahtevnih artiklov in izvozu nad potrebno višino.

Izvoz je namreč v tem času dosežen že s 85 % letnega plana. Po obsegu je skoraj enkrat večji od izvoza v enakem času preteklega leta, v odnosu do naše celotne prodaje pa znaša 30 %. Tak obseg izvoza z nizko stopnjo obdelave izvoženih proizvodov znižuje vrednost proizvodnje, z izgubo, doseženo pri prodaji pa deluje v smeri zniževanja finančnega uspeha podjetja. Čeprav je z odstopanjem odvisnih zneskov doseženih deviz drugim podjetjem v poslovni povezavi možno delno znižati izvozno izgubo, ni v tem rešitev naše bodočnosti. To bomo morali poiskati na čvrstejših osnovah neke druge, toda o tem nekoliko kasneje.

Razumljivo je, da je prodaja odvisna od tega, kar daje proizvodnja, in proizvodnja od tega, kar naroča prodaja na osnovi povpraševanja na trgu. To je ekonomska logika in normalni krogotok vsake gospodarske dejavnosti; posebno pa je prisotna tam kjer neposredno potrošniki z izražanjem svojih želja začenejajo akcijo, katere rezultat je nov proizvod. Vendar pa bi začetek vsake akcije s strani potrošnikov pomenil določeno zaostajanje in vnašanje zmede na področje organizacije proizvodnje, zato je treba potrošnike vzgajati v smislu modnega okusa, uporabnosti, primernosti in podobno in jim pri tem proizvod pokazati. Toda tu zopet zadevamo na potrebo organiziranega razvoja novih proizvodov in njihovega pravočasnega osvajanja.

Presodimo torej, kako je z normalnim krogotokom naših proizvodov od tržnih raziskav preko proizvodnje do prodaje. Skratka, ugotovili smo že, da delamo kar zmoremo, prodajati pa moramo kar imamo, pri čemer v tem, kar zmoremo, največkrat ozko zasledujemo lažje proizvodne pogoje, večji količinski efekt — norme kot prividni zaslužek in podobno, manj pa ekonomsko — finančni uspeh, našo perspektivo. Prodajati, kar imamo, v sedanjih kvalitetah, še bolj pa v klasi, postaja vedno bolj »umetnost«, taka prodaja pri kupcih tudi nima bodočnosti. Danes je povsem jasno, da je na trgu dovolj možnosti za prodajo finejših proizvodov, pri katerih doseganje višjih prodajnih cen in problem, čeprav tudi na področju prodaje proizvodov iz našega sedanjega proizvodnega programa niso bile izčrpane vse možnosti. Problem pri naših sedanjih proizvodih je v glavnem v doseganju prodajnih cen, ki pogosto ne dosegajo niti proizvodnih stroškov.

V teh razmerah je količinska prodaja pri tkaninah skupaj z izvozom za 7 % nižja od plana, ali na lanskoletni ravni za enako obdobje, medtem ko je prodaja preje za 9 % nad planom in za 17 % večja kot v enakem času preteklega leta. Prav tako kot pri proizvodnji po vrednosti, je tudi prodaja po vrednosti, ki je pogojena s proizvodnjo, nižja od količinske in je za 11 % nižja od postavljenega plana za to obdobje.

Celotni dohodek kot rezultat prodanih količin proizvodov in storitev ter doseženih prodajnih cen je v obravnavanem obdobju dosežen s 74,6%, tj. na planirani višini. Ker so pri tem nekoliko narasli stroški, je dosežen dohodek še nekoliko nižji in znaša 74,3%. Nadaljnja delitev dohodka na zakonske in pogodbene obveznosti ter na sredstva, ki ostanejo podjetju, pa je še bolj neugodna. Medtem ko znašajo pogodbene obveznosti že 80,5%, zakonske 76,2% in izplačani osebni dohodki 75,7% letnega plana, so sredstva za sklade dosežena le z 20,4%.

Kaj pomenijo doseženi učinki?

Doseženi finančni rezultat je sicer pozitiven, vendar njegovo doseganje ni v skladu s predvidevanjem, čeprav ne moremo mimo pozitivne ocene, če ga primerjamo s preteklim letom. Vsi elementi znatno presegaajo lanskoletne, med njimi najzanimivejši dohodek celo za 33%. Če pri tem upoštevamo še uvodoma navedeno povečano amortizacijo kot strošek, ki je v teh rezultatih pokrit, potem so naši rezultati še boljši in jih lahko v pretežni meri pripisujemo novi oplemenitilnici. Največji napredek v odnosu na preteklo leto je naše podjetje doseglo tudi v okviru tek-

3. V dohodku je podjetje doseglo plan, vendar je zaradi tendenc zniževanja prodajnih cen za naše proizvode, naraščanja proizvodnih stroškov in obveznosti izostalo planirano doseganje sredstev za sklade.
4. Podjetje je doseglo znaten napredek v odnosu na preteklo leto, ki ga je v precejšnji meri pogojila modernizacija oplemenitilnice in je še večji ob upoštevanju povečanega stroška amortizacije, ki je v ugotovljenem finančnem rezultatu že pokrit.

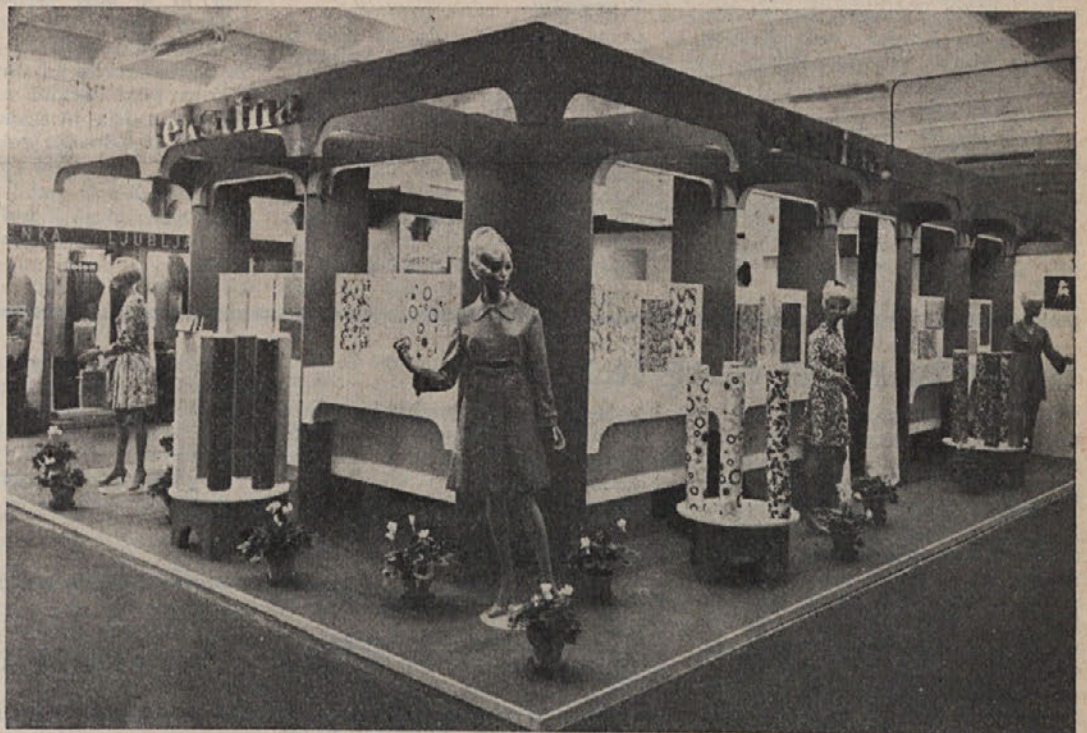
ODGOVOR NA NASLOVNO VPRAŠANJE

Devetmesečni obračun pomeni dejansko obračun uspeha, saj moramo svoje poslovanje in rezultate primerjati s preteklim letom, da ugotovimo, kako podjetje napreduje. Drugo je vprašanje, kako smo svojo nalogo zastavili z gospodarskim načrtom, kako smo usmerili svoja prizadevanja v realizaciji postavljenih ciljev in, ali planirani in dejanski rezultati zadoščajo za nadaljnjo uspešnost poslovanja ter če taki rezultati sploh pomenijo uspešnost oziroma učinkovitost poslovanja.

Tu je odgovorov lahko več, toda tudi s preprosto ugotovitvijo lahko odgovorimo na vsa vprašanja. Naše poslovanje s sedanjim obsegom, asortimentom, kvaliteto (mišljeno je razmerje med klasami), stroški in finančnim rezultatom je neučinkovito in ne zagotavlja perspektive v razvoju. Rezultati, ki ne omogočajo pravočasnega in hitrega razvoja v korak s hitrim razvojem tehnologije in tehnike doma, zlasti pa v svetu, pomenijo stagniranje (vedno večje zaostajanje) skratka: začetek konca.

SKLEPNE MISLI

Ugotavljanje vzrokov za naše razmere ni namen tega sestavka, teh lahko najdemo brez šte-

Na zagrebškem velesejmu smo se letošnjo jesen predstavili z novo razstavno stojnico, žal pa je bilo na njej premalo novosti med našimi izdelki

stilne industrije Slovenije, kar povzemamo iz polletnih podatkov, ki so nam na razpolago, toda po obsegu rezultatov smo še vedno med zadnjimi. To pomeni, da so bili naši rezultati v prejšnjih letih v odnosu do drugih zelo slabi in da lahko samo z letnimi nadpovprečnimi rezultati sčasoma dosežemo druge.

Če na kratko povzamemo dosedanja izvajanja potem lahko rečemo:

1. V proizvodnji je podjetje doseglo plan po količini, medtem ko po vrednosti zaostaja, ker niso bila uresničena predvidevanja o boljšem izboru in kvaliteti proizvodov.
2. V prodaji je z upoštevanjem povečanja pri preji in zmanjšana pri tkaninah plan po količini dosežen, po vrednosti pa prav tako zaostaja, ker proizvodnja po izboru in kvaliteti ni usklajena s povpraševanjem.

vila v podjetju ali zunaj podjetja. Namen sestavka tudi ni iskati določenih krivcev; teh verjetno tudi ne bomo našli, saj moramo ugotoviti napredek, ki je zasluga celotnega kolektiva. Če pa gre pri tem za določeno manjšo učinkovitost ob danih pogojih, potem imamo tu oprava z našim načinom dela, ki ga moramo izboljšati.

Prav tu je ključ do boljših uspehov, pri čemer za reševanje podjetju skupnih problemov ne bi smela izostati polna odgovornost in sodelovanje na vseh področjih našega dela. Brez načelnega kritiziranja pristopajmo k tvornemu reševanju problemov z reševanjem njihovih izvirnih, ne z iskanjem krivcev za vsako ceno, pri čemer vzrokov za nastali problem nismo odpravili, krivda pa ne najde nosilca, ker se prenaša iz rame na ramo do vzrokov za slabo rast bombaza na številnih dobavnih področjih.

(Konec na 5. strani)

IZ ŽIVLJENJA KOLEKTIVA

Prišli... Odšli...

V času od 1. julija do 30. septembra so se zaposlili pri nas:

V juliju:

Verica Copič, Zdenka Filipič, Zdenka Gorup, Dragica Kandus, Ivan Kobal, Anica Koren, Dušan Krečič, Nada Kretič, Anton Mikuž, Marija Todorovič, Danica Tomažič, Nada Ušaj, Anica Vlič in Ivan Vičnik.

V avgustu:

Pavla Birsa, Lidija Bizjak, Rozalija Bratina, Ljuba Janežič, Miroslava Kovač, Stojan Krapež, Svetlana Nikoljič, Alojz Praček in Dragica Pregelj.

V septembru:

Anica Bizjak, Majda Likar, Maksimiljan Marc, Alojz Rehar, Viktor Rijavec, Viktor Rustja, Nevo Stegovec, Jurij Tomažič, Jože Žigon in Tatjana Zvokelj.

... prenehali pa so v tem času delati:

V juliju:

Zorko Benko, Božena Breclj, Vida Bitežnik, Jerica Cosić, Nada Deotto, Andrej Hladnik, Marija Kobal, Marjan Kobal, Silva Kolenc, Stanislav Kranjc, Felicita Šinigoj, Jožefa Velikonja in Zorka Vodopivec.

V avgustu:

Bogomila Bavčar, Iva Bratina, Jožka Bratož, Ivica Dolinar, Danilo Đokič, Božidar Ipavec, Ivanka Kodela, Milko Kovšca, Vida Krapež, Martin Murn, Vilenska Polanc in Ivan Vitežnik.

V septembru:

Anica Bizjak, Alojz Furlan, Jože Ferfolja, Mira Honomihl, Danijel Koren, Svetlana Nikoljič, Darko Štedul in Zorka Vrtovec.

Stanje zaposlenih na dan 30. septembra 1969: 582 žena in 242 moških; skupaj 824 delavcev.

Nesreče pri delu

Tudi tokrat objavljamo kroniko nesreč pri delu v zadnjih treh mesecih. Med poškodovancij je tudi v tem obdobju pomembno to, da je med ponesrečenimi več moških kot žensk. Zaradi nesreč pri delu ter na poti na delo je po posameznih mesecih izgubljeno naslednje število delovnih dni:

v juliju skupno 41 delovnih dni, v avgustu 58 delovnih dni in v septembru 69 delovnih dni (v posamezno število izgubljenih delovnih dni so vštete tudi odsotnosti z dela, ki se nadaljujejo iz meseca v mesec).

Nesreče v juliju:

Delavec **DS** je čistil mikalni stroj tako, da je delo opravljal leže pod strojem. Ko se je pod strojem obračal, je začutil v hrbtu močne bolečine. Vzrok za to je bila neustrezna drža telesa pri opravljanju dela. Odsotnost z dela je trajala 5 delovnih dni.

Delavec **JF** je prevažal blago na ročnem vozičku tako, da je vlekel voziček za seboj. Iz nepredvidnosti je podstavil nogo pod voziček in si jo poškodoval v gležnju. Odsotnost z dela je trajala 8 delovnih dni.

V avgustu:

Delavka **MV** je bila na poti iz prostora pripravljalnice v tkalnico. Takoj za njo pa je potiskala druga delavka **PV** ročni voziček in z njim udarila v odprta vrata, ki so se zato sunkovito zaprla prav v času, ko je imela **MV** še roko med vrati. Udarec z vrati ji je poškodoval prst na roki. Odsotnost z dela je trajala 5 delovnih dni.

Delavka **MB** se je umivala v umi-

valnici ob skladišču preje, kjer ji je spodrsnilo na mokrih tleh. Pri padcu si je poškodovala roko. Odsotnost z dela je trajala 12 delovnih dni.

Delavec **MF** je skupaj s sodelavcem **EV** čistil tkalski stroj. Medtem ko je čistil stroj z omelom in imel roko med gibljivimi deli stroja, je **EV** popustil zavoro. Ojnica stroja je zato udarila **MF** v prst desne roke. Povzročitelj nesreče je **EV**, ki je popustil zavoro med čiščenjem stroja, kar pa je v nasprotju z navodili za varno delo. Odsotnost z dela je trajala 8 delovnih dni.

Na poti z dela si je pri padcu z motornega kolesa poškodoval roko delavec **JM**. Do nesreče je prišlo zaradi prehitre vožnje z motornim kolesom, ki ga je vozil delavčev brat. Odsotnost z dela je trajala 11 delovnih dni.

V septembru:

Delavec **KB** si je težje poškodoval stopalo, ko se je peljal kot spremljevalec tovora v podjetje na kamionu letalskega centra. Vzrok za nesrečo je bil nepravilno naložen tovor na zadnjem delu zaboja vozila, ki je med zaviranjem vozila zdrknil naprej in stisnil stopalo spremljevalca **KB**, ki je klečal tik za kabino vozila na sprednjem delu zaboja pred samim tovorom. Odsotnost z dela je trajala do konca meseca 21 delovnih dni in se še nadaljuje.

Delavki **RB** je padel iz roke kops na stopalo in ga ji poškodoval. Odsotnost z dela je trajala 3 delovne dneve.

Delavka **BŠ** si je poškodovala povrhnjo kožo na roki, ko je pri gasilskih vajah hotela na lastni koži preizkusiti delovanje ogljikovega dioksida in je zato položila roko pred odprto cev gasilskega aparata. Odsotnost z dela je trajala 2 delovna dneva.

Delavka **VC** je odšla k stroju sodelavke **EH**, ki je bil takrat v mirovanju. Ko je tako stala ob stroju, je opazila in hkrati s prstom pokazala sodelavki vijak, ki je popustil. V tem je **EH** poglala stroj, bilo stroja se je sunkovito premaknilo in udarilo sodelavko **VC** v prst. Delavka **EH** ni upoštevala predpisov za varno delo, ker se ni pripravila preden je poglala stroj, kaj dela ob stroju sodelavka. Odsotnost z dela je trajala 10 delovnih dni.

Delavec **IP** je nameščal osnovni valj na stojalo pred škrobinim strojem. Medtem ko ga je dvigal je opazil, da osnovni valj ne leži vodoravno, zato ga je poskušal izravnati kar z rokami. Ker je prijel z rokami robnika valja in ga v taki legi ni zmožal zadržati, mu je rob valja stlilil dlan desne roke. Odsotnost z dela je trajala 5 delovnih dni.

Delavec **TC** je dvigal pokončni zaboj s prejo, da bi ga lahko preobrnil. Ko ga je že dvignil do določene višine, je opazil, da je zaboj slabo zaprt in zato poskušal z eno roko pridržati pokrov zaboja, vendar pa ni zmožal več le z drugo roko zadržati teže zaboja. Zaboj mu je zato padel nazaj v prvotno lego in hkrati na stopalo. Vzrok za nesrečo je bila delavčeva nepazljivost pri opravljanju tega dela. Do konca meseca je bil delavec odsoten z dela 5 delovnih dni, odsotnost pa še traja.

SREČANJE GASILK

V nedeljo 28. septembra 1969 je bil lep sončen dan. Ni pa bil samo lep, temveč za naše gasilce posebej pa še gasilke, tudi pomemben dan. To nedeljo je namreč na tovarniškem parkirnem prostoru potekalo medobčinsko tekmovanje ženskih desetih za prehodni pokal. Tekmovanja »Primorske« so se udeležile ženska desetina iz tovarne pohišstva »Meblo«, cementarne »Salonit«, tovarne »Javor«, Pivka in ženska desetina našega gasilskega društva. Tekmovanje je bilo v takšnem obsegu letos organizirano prvič in bo v prihodnje vsako leto. Poseben pomen pa je imelo leto, ker so gasilci s tem počastili 100-letnico gasilstva na Slovenskem in 20-letnico ustanovitve Gasilske zveze Slovenije. Pokroviteljstvo tekmovanja je prevzelo naše podjetje. Uvodne otvoritvene besede je podal naš direktor tov. Grozdan Šinigoj, ki je pozdravil zastopnike Gasilske zveze Slovenije, raznih občinskih gasilskih zvez in društev ter zastopnika JLA. Med drugim je poudaril pomen gasilstva in njegov razvoj ter se pohvalno izrazil o razumevanju in poštrevnosti vseh članov gasilstva. Tudi pozdravni nagovori povabljenih gostov so v glavnem imele podobno vsebino.

Tekmovanje je obsegalo naslednje discipline:

1. praktično polaganje 30 m gasilskih cevi s priključitvijo na hidrant;

- gašenje lahko vnetljivih snovi (bencina) z minimaksom na prah,
- gašenje goreče stene z minimaksom na peno,
- gašenje — zadušitev goreče stene z azbestno ponjavo,
- gašenje požara z ročno brentačo na vodo,
- reševanje testov in preventive gasilstva.

Samo tekmovanje je potekalo v najboljšem redu, za kar gre zasluga discipliniranim tekmovalkam, dobro organizirani pripravi tekmovanja ter tov. Rudiju Rustji, ki je bil vodja tekmovanja, kakor tudi glavni pobudnik te prve prireditve.

V času tekmovanja je nekoliko ponagajal nekaterim desetini včer, kar je delno vplivalo na plasman posameznik desetih. Prvo mesto in s tem prehodni pokal je zasluzeno osvojila ženska desetina tovarne pohišstva »Meblo« iz Nove Gorice.

Ob tej priložnosti je Gasilska zveza Slovenije odlikovala štiri članke našega društva za večletne zasluge pri delu v gasilstvu.

Vsi nastopajoči in gostje so si po končanem tekmovanju ogledali našo tovarno.

Ob tem tekmovanju smo lahko ugotovili, da so taka in podobna srečanja za vse zelo koristna, saj poglobljajo in utrjujejo medsebojne vezi, pripomorejo k izmenjavi izkušenj, dvigajo strokovno raven gasilcev ter dajejo pogoje za vse-

stransko medsebojno pomoč. Izrabljamo to priložnost, da se zahvalimo vsem tekmovalkam, organizatorjem in tistim, ki so omogočili to prireditev.

Z gasilskim pozdravom
v službi ljudstva — na pomoč!
FW.

Zamenjajte izmeno s slavljenji!

Kot vsako leto bo podjetje tudi letos nagradilo svoje delavce, ki delajo v podjetju 10, 15 in — letos prvič — 20 let. Praktična darila slavljenjem bomo tudi letos izročili zadnji delovni dan pred 29. novembrom, t. j. v petek 28. 11. 1969, ob 15. uri. Ker je podelitev nagrad združena s kosilom in družabnim popoldnevom oziroma večerom, bi bilo prav, da bi slavljenjci na petek popoldne in ponoči na soboto ne delali. Zato prosimo njihove sodelavce, da s slavljenji, ki bi morali delati popoldne ali ponoči, zamenjajo izmeno tega dne ali celega tedna. Pokažite svoje tovarništvo do sodelavcev, ki že vrsto let nepretrgoma delajo v podjetju, zlasti še letos, ko bodo med slavljenji prvič tudi delavci, ki delajo v podjetju nepretrgoma že dvajset let!

V imenu naših slavljenjcev — lepa hvala!

Spomnimo se naših jubilarntov

Tudi v zadnjih mesecih so bili med nami delavci, ki se jim moramo zahvaliti za dolgoletno delo v podjetju, in sicer:

20-letnico dela so praznovali:
V EE tkalnica:
Pavla Peršič, v septembru
Cirila Badalič, v septembru
Marija Bizjak III., v oktobru

V EE oplemenitilnica:
Ivanka Čermelj, v septembru
V EE pomožni obrati:
Kristjan Trošt, v juliju
Jože Breclj, v oktobru

15-letnico dela pa so praznovali naslednji delavci:

V EE tkalnica:
Slavko Samec, v septembru
Florjan Kete, v oktobru

V EE pomožni obrati:
Evgen Stibilj, v avgustu
... in 10-letnico dela:

V EE tkalnica:
Vida Černigoj, v avgustu
Marija Černigoj III., v avgustu

V EE uprava:
Alojz Krapenc, v oktobru
Vsem sodelavcem iskrena hvala za njihovo dosedanje delo v podjetju in iskrene čestitke!

Uredniški odbor

Jesenško-zimska moda

V jesensko-zimski modi je glavna novost predvsem dolžina modelov. Skoro vsi kreatorji so v svoje kolekcije vključili dolge modele. Linija, barve in blago pa spadajo že med naše stare znanke, med katerimi bomo seveda poiskali tiste, ki se v kolekcijah največkrat pojavljajo in ustvarjajo trenutno modo.

Plašči: se niso bistveno spremenili. Njihova linija je še vedno v klasičnem stilu, le z različnimi novimi detajli. Zapenjanje je pogosto dvoredno. Najbolj pogosti so redingoti, ki so skoraj oprijeti, proti spodnjem delu pa se vedno rahlo razširjajo. Ta stil plašča ima raglan rokave in skoraj obvezno pas iz istega blaga.

Poleg teh vrst plaščev vidimo tudi modele ozkih plaščev z razširjenim spodnjim delom in s pasom, ki je na pravem mestu.

Redkokateri modeli so zadaj bogato zvončasti in na ta način ujeti z zvončasto široko linijo.

Zanimivo je, da je na plaščih zopet mnogo »oficirskih« podrobnosti (epolette, medeninasti gumbi, pasice na rokavih). Mnogo je našitih žepov (pogosto štirje), šivi, zanimivo oblikovane sponke na usnjenih pasovih; mnogo je detajlov na hrbtni strani.

Presenetljivo veliko je krznenih ovratnikov, ki so dosedaj dosledno manjkali v vseh kolekcijah. Med krznenimi ovratniki prevladujejo ovratniki iz bobrovine, iz kunčjega krzna, tigraste mačke, risa, pa tudi ovratniki iz dolgodelakega krzna (lisica), krzno je vedno v barvi plašča.

Za plašče prevladuje blago s pustim otipom: kot gabardin flanela. Precej je tudi volnenega crepa, debeli jersey, dvojni meltorn, loden. Zelo pogosti so tudi vseh vrst tweedi.

Se vedno je mnogo karirastih vzorcev ter ribje kosti. V vzorcih prevladuje »ton v tonu«. Pogoste so kombinacije temnosive in svetlosive, bež in nekoliko močnejše rjave, bež in bele itd.

Devetmesečni obračun — obračun uspeha ali?

(Nadaljevanje s 3. strani)

Ce sem o ugotovitvah govoril v množini in sem prepričan, da z mano delijo mnenje mnogi člani kolektiva, potem za konec lahko povem tudi lastno mnenje: Naše sodelovanje pri reševanju problemov, ustvarjalna aktivnost strokovnjakov in zavzetost pri delu drugih članov kolektiva pelje v gotovost in gospodarsko stabilnost podjetja.

Naloga vodstva podjetja pri tem je, da zagotovi ustrežnejše pogoje, da pri tem v mejah možnosti modernizira proizvodnjo, ustrežnejše organizira tehnološki postopek in posodobimo poslovanje, naša skupna naloga pa je, da z večjim prizadevanjem, z odpravo malodušja in sodelovanjem izkoristimo že sedaj naše zmogljivosti, zlasti pa ob nujni preusmeritvi proizvodnega programa, kl je pred nami.

Sadovi organiziranega dela, večjega člana in prizadevnosti v taki obliki proizvodov, ki bodo na trgu finančno dostopni, po videzu iskani in po kvaliteti trpežni, prav gotovo ne bodo izostali. To pa je prvi pogoj za naš nadaljnji napredek in obstoj.

Bralci naj mi ne zamerijo, da je moj uvodoma omenjen kratek sestavek postal dolg in da kljub temu v njem nisem zajel vseh vprašanj, ki bi posameznika zanimala. To je namreč praktično nemogoče. Moje osnovno prepričanje je, da ob rasti poslovnih rezultatov iz leta v leto ne more biti zaslug in nezaslug, ne more biti tožnikov, obtožencev in sodnikov. To je naše skupno delo (uspeh ali neuspeh), z večjo ali manjšo udeležbo posameznika, odvisno od organizacije poslovanja in prizadevnosti posameznika ter uspešnih rešitev in napak. Pomagajmo si torej pri odkrivanju in odpravljanju napak in uspeh ne bo izostal. V podanih ugotovitvah pa upam, da bo prav vsak član kolektiva s primerno mero samokritike našel samega sebe.

JS

Med barvami opazimo dve tendenci: elegantne nečiste barve in živahne čiste barve. Med rjavimi odtenki je barva praženega kavinega zrnja, kostanjevo rjava ter zamolklo maron rjava. Veliko je število svetlo sivih odtenkov z jekleno-modrim nadihom. Precej je črne. Med živahnimi barvami prevladuje živo rdeča, opečnata in nekaj žvepleno rumene ter skoraj vsi odtenki modre barve.

Usnjeni plašči imajo še vedno svojo pomembno vlogo. Velur usnja skoraj ne opazimo, zato pa je kar precej »laka«, ki je izredno mehka, nekaj antik usnja in sploh usnja z rahlo svetlečo površino. Se vedno se pojavlja tudi umetno usnje. Kroji so isti, kot pri plaščih, ukrojenih iz blaga.

Katja Birsa

Zaradi pomanjkanja prostora nismo mogli v tej številki objaviti vseh prispevkov. Dopisnikom se zaradi tega opravičujemo. Prispevke bomo objavili v naslednji številki.

NA ROB

In vendar tako ne gre!

Kmalu nato, ko nam je ajdovska blagovnica trgovskega podjetja »Nanos« iz Postojne začela pripravljati tople malice, je naša delavka L. C. iz čistilnice blaga, ko se je mudila v blagovnici, pred osebjem blagovnice ostro kritizirala hrano. Pri tem je šla tako daleč, da je vidi delikatese zabrusila, da je hrana, ki jo pripravljajo, za svinje, ne pa za ljudi.

Po upravičeni pritožbi vodje delikatese se je uprava našega podjetja pismeno opravičila blagovnici Nanos, proti delavki L. C. pa je bil začel postopek zaradi kršitve delovnih dolžnosti. Komisija za varstvo delovnih dolžnosti pa je postopek ustavila, češ da taka kršitev ni predvidena v pravilniku. Poleg tega pa je delavka zatrjevala, da njeno dejanje ne pomeni kršitve delovnih dolžnosti, ker je bilo storjeno izven delovnega časa in izven podjetja, kar da jo je podučil tudi odvetnik. Niso redki odvetniki, ki vidijo v vsakem dejanju delovne organizacije, s katero delavec ni zadovoljen, že nepravilnost in celo samovoljo. Namesto treznega nasveta, sprejetega na podlagi objektivne presoje položaja, skušajo prikazati delavcu, da je pravica na njegovi strani, s čimer seveda tak delavec dobi krila.

Ne da bi se spuščali v oceno pravilnosti odločitvene komisije za varstvo delovnih dolžnosti, ki resda v pravilniku ni našla prave opore za nadaljevanje postopka, pa moramo vendarle pribiti, da delavka L. C. ni ravnala prav. Če s hrano ni bila zadovoljna, bi lahko od odgovorne službe v podjetju zahtevala, da posreduje pri vodstvu ajdovske blagovnice »Nanos«. Le služba oziroma oseba, ki jo predstavlja, lahko nastopa navzven do drugih partnerjev v zvezi z njihovimi storitvami do podjetja (In kuhanje malice je storitev za podjetje, ne pa za posamezne delavce v podjetju!). Če bi ne bilo tako, potem bi n.pr. tudi tkalka ob prvi priložnosti lahko nadrla direktorja predilnice, ki bi podjetju dobavila slabo prejo. V urejenih odnosih pa je za to poklican in upravičen kdo drug, mar ne?

Kar pa se tiče »ugotovitev«, da dejanje, storjeno izven tovarne, ne more pomeniti kršitve delovnih dolžnosti, ni vredno izgubljanj besed. Delavec, ki bi n.pr. izven tovarniške ograje sramotil podjetje ali celo od tam organiziral kršitve delovnih dolžnosti drugih delavcev bi po taki logiki sploh ne mogel biti klican na odgovornost v podjetju niti ne izven njega, razen če bi tako njegovo dejanje ne pomenilo hkrati prekrška ali kaznivega dejanja. To bi bil lep red v podjetjih — in uspehi dela v takih odnosih tudi!

GS

vsega po malem za vse

»Bodite iskreni, doktor: je zares hudo ali so to le tolažilne besede?«

SKOTSKA

Skot se je nastanil v hotelu. Ugotovil je, da skozi okno svoje sobe odlično vidi uro na zvoniku. To nič ni navil svoje ure...

NI ZA MAMO

»V šoli«, pravi Peterček očetu, »sem dobil za nagrado ta slovar. Profesor mi je povedal, da je v njem sto tisoč besed.«

»Priden«, ga pohvali oče. »Toda zdaj ga spravi, da ne pride mama do njega.«

POZDRAV JE RAZLICEN

Mož gre na postajo počakat ženo, ki se vrača z dopusta.

— Zdravo, kako Ti gre? — jo vpraša.

Žena se jezi:

— Lepo si me sprejel! Poglej tistega moža tam, kako objema in poljublja svojo ženo!

— Res, odgovori mož, toda njegova žena šele odhaja na dopust.

»Vi ste srečni: še en prst imam prost!«

HOOLYWOODSKA

Dve zvezdnici se sprehajata po parku.

— Glej, kako lep je otrok v tistem vozičku, pravi prva.

— Oh, odgovori druga. — Ta je pa moj, poznam negovalko.

NASLEDNJA STEVILKA »TEKSTILCA« BO IZSLA PRED NOVIM LETOM.

V NJEJ BOMO OBJAVILI VELIKO NOVOLETNO NAGRADNO KRIZANKO.

Imeli smo jih...

7

KULTURNO ZGODOVINSKI DROBICI IZ AJDOVSKE OBCINE

JANEZ SVETOKRISKI

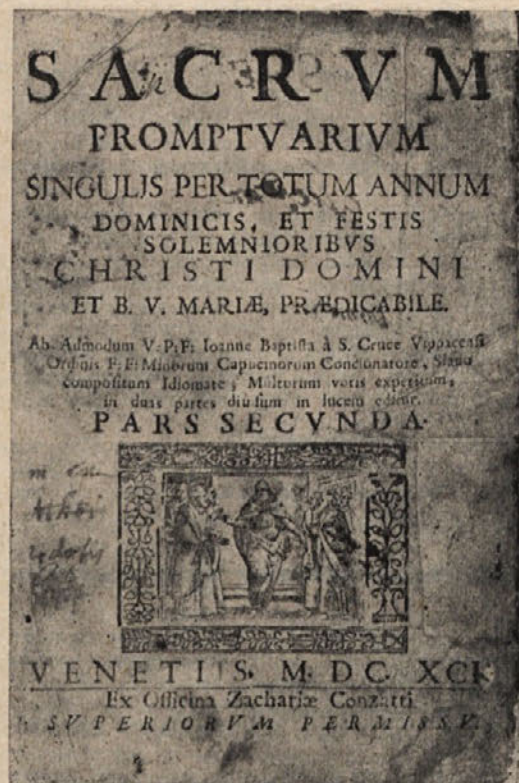
Izredno lepa in simpatična figura vnetega pisatelja v dobi protireformacije in baroka na Slovenskem je postava vipavskega kapucina o. Janeza Svetokriškega.

P. Janez Svetokriški ali med svetom Tobija Leonelli je bil po očetu plemenitega beneškega rodu, po materi z rihemberške strani pa slovenskega. O njegovih zgodnjih letih ni zanesljivih podatkov. Tudi na rojstno letnico je treba le sklepati. Literarni zgodovinarji se nagibljejo k 1647 kot rojstnemu letu. Mladost je mladi Tobija preživel v domačem kraju. Vipavski Križ (ali Sv. Križ v Vipavski dolini kakor ga imenujejo viri) je bil leta 1483 utrjen proti turškim vpadom s taborom in leta 1532 povzdignjen v mesto. Kapucinski samostani na Slovenskem so se začeli širiti v začetku 17. stoletja. Tako ga je dobila Ljubljana 1604, leta, nato Sv. Križ, nato Krško, Kranj, Novo mesto in nazadnje Škofja Loka. Že leta 1608 je bila ustanovljena štajerska kapucinska provinca, ki je obsegala samostane po Štajerskem, Kranjskem, Goriškem in Koroškem. Da se je mladi Tobija odločil za samostanski poklic, je gotovo vplivala bližnja svetokriškega samostana, kar sam v svojih knjigah priznava (»Istest poprej kakor sem bil kapuciner ratal, kadar sem šlišal, de ob punočl so k jutrnacm zgonill, sem sam s sabo misllil, zakaj ne molijo jutrnice podnevi, temuč ponočl... Zatoraj sem vprašal eniga paterja, zakaj ponočl jutrnice molijo inu nikar podnevi. On je bil meni odgovuril: »Vsakteri zna podnevi jutrnice pejtli, ali ponočl jih je mažu, kateri jih znajo pejtli«). Tako je mogoče sklepati, da je vstopil v samostan kot sedemnajstletni mladenič. Noviciat je prebil na Reki in tu leta 1665 napisal izjavo, da je prostovoljno opravil slovesno obljubo (izjava je ohranjena). Studiral je kasneje po vsej verjetnosti tudi v Benetkah.

Po končanih študijah je po vsej verjetnosti zaradi izrednega pridigarstva postal pridigar. Tudi samostanski predstojniki so ga moral imeti radi in mu zaupali, tako da je bil od leta 1679 gvardijan kapucinskega samostana v Trstu, od 19. junija 1682 v Svetem Križu, od 28. aprila 1684 v Ljubljani, 1686 spet v Trstu, od 3. septembra 1688 do 1693 je bil gvardijan v Novem mestu, od 10. septembra 1693 pa do leta 1695 je bil v Gorici, kjer je leta 1714 tudi umrl.

Svetokriški je bil sodobnik Janeza Vajkarda Valvasorja, živel je torej v dobi, ko so se pojavljali v slovenskem pisnem slovstvu že posvetni teksti. Če pomislimo, da je živel nekako stoletje po tem, ko so se pojavile prve slovenske knjige in če vemo, da je Dalmatinova Biblija pomenila višek literarnega stremljenja v 16. stoletju, mo-

ramo Janezu Svetokriškemu priznati zaslugo, da pomeni njegovo zares obsežno delo — 5 debelih knjig na skoraj 3000 straneh — podoben vrh v naslednjem stoletju in da mu zaradi literarne vneme gre ne le naslov očeta slovenskega cerkvenega govornišva, marveč tudi častno mesto v zgodovini slovenskega slovstva.

Čeprav ni nobenih dokazov za to, kakšen je bil nagib, ki je p. Janeza Svetokriškega pripravil do tega, da je dal svoje pridige tiskati v 5 debelih knjig, lahko z veliko gotovostjo sklepamo, da je bila to — potreba. Nanj, kot na odličnega govornika, so se gotovo obračali bližnji in daljni sobratje in ga prosili gradiva za pridige. Te prošnje so ga verjetno napotile, da je sklenil

delo tiskati. Prvi dve knjigi sta izšli v Benetkah, leta 1691 pri tiskarju Cahariji Conzattiju prva, druga pa kljub isti letnici šele 1695, tretja, četrta in peta pa so izšle v Ljubljani pri tiskarju Mayru 1697, zadnja pa 1707. leta. Naslov tega velikega in edinega dela Svetokriškega se v izvorniku glasi: »Sacrum promptuarium singulis per totum annum dominicis, et festis solemnioribus Christi Domini, et B. V. Mariae, praedicabile...« kar bi bilo po naše: »Sveti priročnik pridig za posamezne nedelje v vsem letu in za slovesnejše praznike Gospoda Kristusa in B. D. Marije...«

Pomislimo moramo, da je bila to doba tridesetletne vojne in da ni že celih 54 let izšla nobena slovenska knjiga, pa bomo takoj spoznali veliko prednost in vrednost Priročnika Svetokriškega. Toda poleg osnovne vrednosti, zaradi katere je bilo delo napisano in izdano, pa tiči v teh petih knjigah še druga, za slovensko kulturo nedvomno večja vrednota, in to je takó mogočno delo v slovenskem jeziku, ki je še vedno veljal za jezik kmetov in pastirjev, ne pa za jezik kulturnih narodov, pa čeprav smo Slovenci že celo stoletje pred tem dokazali in dokazovali, kako se da tudi v našem jeziku pisati in tiskati.

Na polju homiletike ali cerkvenega govornišva gre Svetokriškemu več kot častno mesto. To njegovo zaslugo so mnogi literarni zgodovinarji že dokazali in je nesporna. Za nas, vipavske rojake, pa je morda delo še vabljivejše, če skušamo iz njega razbrati to, kar bi utegnil Janez Svetokriški pobrati iz dežele, iz katere je izšel in v kateri je tudi kot kapucin živel ter deloval. Predvsem je tu jezik. Čeprav skuša Svetokriški pisati kar moč zvesto jezik, ki je takrat že bil v knjigah, se pravi poplemeniteno doljenščino, je vendar v Priročniku cela vrsta izrazov in stavkov, ki jasno kažejo, kje je avtorju zibelka tekla in iz katere dežele je izšel. Vse polno vipavsko-primorskih izrazov, besedni zaklad, celo primerov in zgledov kaže na našo primorsko in še ožjo vipavsko provenienco. Tako so te pridige, ki se na nekaterih mestih berejo kakor najbolj napete zgodbe, tudi košček kulturne zgodovine. Iz njih si bralec lahko ustvari majhen mozaik časa in razmer, v katerih je avtor živel. Saj lahko srečaš opise turških vpadov, bolezni, ki so takrat razsajale, navad, noš, praznikov itd. Odlikuje se tudi z neusahljivo zgovornostjo in z gladko tekočim pripovedovanjem.

Tako lahko s ponosom gledamo v Janezu Svetokriškem osebnost, ki jo je dala naša Vipavska in se tako spet vključila v slovenski kulturni krog, potem ko je dotlej že nekajkrat pokazala v njem svojo prisotnost.

Marijan Breclj